

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОНЯТЬ «ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» ТА «ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС»

С.В. Глухова, аспірант

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

Узагальнено та систематизовано існуючі в науковій літературі підходи до визначення таких понять, як «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність», уточнено їх визначення та подане авторське бачення щодо складових елементів.

Ключові слова: *інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес.*

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Активізація інноваційної діяльності на усіх рівнях досить актуальна для економіки України, адже тільки інноваційний шлях розвитку забезпечить конкурентоспроможність підприємства завдяки постійним змінам. Пошук нових шляхів удосконалення діяльності кожним підприємством у сучасному суспільстві відіграє ключову роль «двигуна» економічного розвитку, виводить підприємство з кризових ситуацій.

Інновація як будь яке економічне явище не може виникати в економіці раптово і нізвідки. Її появі передують певна тривала робота, яка передбачає створення усіх складових елементів. У науковій літературі послідовність дій зі створення інновацій визначається як інноваційний процес [1-3; 7; 9-16; 20; 21; 24] або інноваційна діяльність [4-6; 8; 19; 22; 23; 25]. Для досягнення найбільшої ефективності інноваційної діяльності та оптимізації часу її здійснення необхідним є проведення моніторингу та комплексної оцінки. Однак у першу чергу доцільно чітко визначитися із самими поняттями «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність».

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Результати аналізу свідчать про наявність двох принципових підходів щодо визначення понять «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність», які не мають внутрішньої цілісності.

Представники першого підходу [1-3] розглядають інноваційну діяльність як процес. У рамках другого підходу акценти робляться на питаннях взаємозв'язку зазначених понять [4-6]. Деякі науковці [5;7] вважають інноваційний процес більш широким поняттям, ніж інноваційна діяльність, інші [4;8] займають протилежні позиції. Така ситуація виникає через відсутність єдиного підходу щодо розуміння інноваційної діяльності, її складових. Як наслідок, існуючі системи оцінки інноваційної діяльності підприємства є дискусійними. Для розроблення ефективної системи оцінки доцільно в першу чергу чітко визначити об'єкт цієї оцінки.

Метою статті є уточнення понять «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес» шляхом визначення сучасного змісту та складових елементів. Для досягнення зазначеної мети поставлені та вирішені такі завдання: проаналізовано існуючі підходи щодо визначення цих понять, систематизовано та встановлено їх взаємозв'язок. Дослідження здійснювалося за допомогою методів аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для більш чіткого розуміння сутності понять «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес» доцільно їх систематизувати, розглядаючи

наведені тлумачення науковців [4-23] з позиції початкової та кінцевої стадій процесу чи діяльності. В процесі аналізу існуючих трактувань понять «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес» автором виявлені принципові розбіжності серед вчених щодо їх тлумачення. Послідовність етапів формування інновації, яка наведена в тлумаченнях науковців, дозволила автору виділити такі підходи: «ідея-новація», «ідея-нововведення», «новація – нововведення», «ідея-інновація», «нововведення інновація» (таблиця 1).

Критичний аналіз даних таблиці 1 показав найбільшу розбіжність у позиціях як «ідея-нововведення», «ідея інновація». Подібна ситуація виникає через відсутність взаємозв'язку та ієрархічності між наведеними поняттями. Практично всі науковці погоджуються з інтерпретацією початкової стадії в інноваційній діяльності чи процесі - ідеї, а розходяться саме при визначенні її кінцевого стану.

Таблиця 1 – Систематизація існуючих підходів до визначення інноваційної діяльності та інноваційних процесів

Підхід	Суть підходу	Інноваційний процес	Інноваційна діяльність
Ідея - новація	Промислове освоєння нових наукомістких технологій, продуктів	[9;10]	
Ідея-нововведення	Перетворення ідеї до конкретного продукту, що може практично використовуватися	[11-16]	[1;6;8]
Новація-нововведення	Заходи з використання результатів закінчених науково-технологічних досліджень в конкурентоспроможній продукції, товарах, роботах, послугах		[17]
Ідея - інновація	Перетворення наукових знань в нововведення, що використовується і поширюється з метою отримання комерційного результату	[7;18;19]	[4; 20;21]
Нововведення - інновація	Зміни, що відбуваються в процесі реалізації інновації, комерціалізація результатів наукових досліджень, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг	[22]	[5;23]

Для вирішення цього питання доцільно звернутися до тлумачення базових понять, а саме діяльності та процесу. Так, діяльність – це активна взаємодія суб'єкта зі світом, під час якого суб'єкт задовольняє будь-які свої потреби [24].

Процес – це, по-перше, послідовна зміна станів об'єкта у часі [24]; по-друге, сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату [25].

Таким чином, аналіз цих понять дозволяє зробити висновок щодо їх єдності: поняття “діяльність” є ширшим за поняття “процес”, оскільки воно є безперервним та необмеженим. При цьому вони, безперечно, є взаємозв'язаними, оскільки процес за своєю сутністю може бути засобом здійснення діяльності.

Таке твердження можна справедливо застосувати й до понять “інноваційна діяльність” та “інноваційний процес”. В основу інноваційної

діяльності підприємства покладено мету отримання надприбутку та монопольного положення на ринку, головним засобом досягнення якої є найповніше задоволення існуючих та потенційних потреб споживачів. Для досягнення цієї мети підприємству необхідно здійснити один або декілька інноваційних процесів, під час яких ідея послідовно набирає різних стадій та форм і перетворюється в певний результат.

Зазначимо, що на сучасному етапі здійсненню інноваційної діяльності передують задоволення необхідної та достатньої умов:

- необхідною умовою є усвідомлення потреби в інноваціях з боку керівництва підприємства та внутрішня готовність до їх впровадження;

- достатньою є необхідність ресурсного забезпечення, яке включає матеріально-речову, фінансову та інтелектуальну складові [26].

Для здійснення цих умов в інноваційній діяльності підприємства реалізується підготовчий етап, який складається з маркетингових досліджень ринку та аналітичних досліджень спроможності підприємства до інновацій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє автору визначати інноваційну діяльність як більш широке поняття ніж інноваційний процес. Загальна система інноваційної діяльності та її складових етапів подана на рис 1.

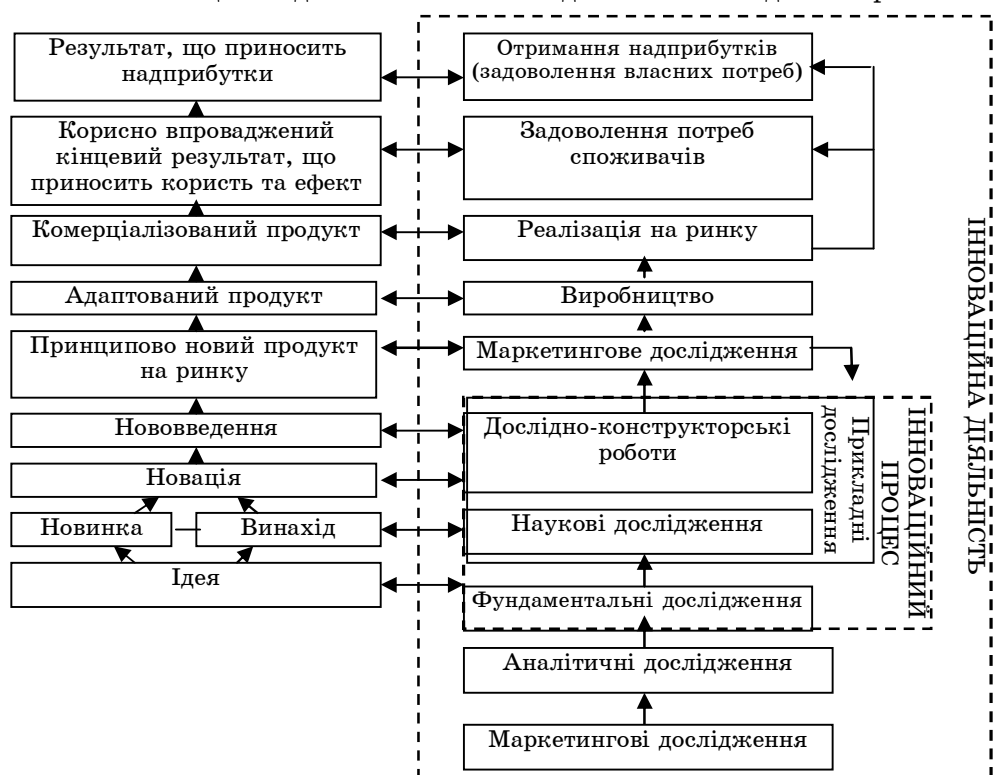

Рисунок 1 – Етапи інноваційної діяльності

Виходячи з поданого автором бачення, інноваційний процес є стадією здійснення інноваційної діяльності.

З цієї позиції інноваційна діяльність розглядається автором як діяльність підприємства, спрямована на досягнення монопольного положення та отримання надприбутку шляхом створення та впровадження інновації за допомогою здійснення інноваційних процесів.

Внаслідок того, що кінцевим пунктом здійснення інноваційної діяльності може виступати не лише інновація, а й новий удосконалений продукт, інноваційну діяльність слід розглядати як діяльність зі створення й упровадження не лише інновацій, а й удосконалених продуктів.

Тоді інноваційний процес доцільно розглядати як сукупність певних послідовних змін стану наукової розробки від зародження ідеї до набрання нею форми готового продукту, що носить циклічний характер. Для ефективної та адекватної оцінки інноваційної діяльності необхідно проводити комплексну оцінку її завершальної стадії та результату кожного зі складових етапів. Для вирішення цього завдання слід враховувати не тільки кінцевий результат кожної зі стадій, а й умови його здійснення та тривалість періоду виконання. З огляду на це доцільно детальніше зупинитися на дослідженні життєвого циклу інновації в розрізі складових етапів інноваційної діяльності, що й планується зробити автором у подальших роботах.

SUMMARY

Existing in the scientific literature definition of such notions as "innovation process" and "innovation activity" are generalized and then systematized in the article. The author has specified the concept and has presented the view on constituent elements.

Key words: *innovation process, innovation activity.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковальчук В.М. Економічна сутність інновацій у ринковій економіці перехідного типу // Академічний огляд. – 2005. - №1. - С15.
2. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні / Д.М. Черваньов, Л.І. Рейкова. – К.:Знання, 1999. – 154с.
3. Фатхудинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник для вузов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интеллект-синтез», 1998. – 600с.
4. Федулова І.В. Теоретичні положення визначення категорій “інноваційний процес” та “інноваційна діяльність” // Проблеми економіки. – 2007. - №2. – С.3.
5. Інноваційні процеси в змішаній економіці: монографія / В.Г. Федоренко, Н.П. Денисенко, І.М. Грищенко, А.П. Гречан та ін. / за ред. д. е. н., проф., академ. В.Г Федоренка, д. е. н., проф., академ. Н.П. Денисенко. – К.:Пік ДСЗУ, 2008. - Том 1. – 194 с.
6. Меркулов Н.Н. Управление инновациями в регионе на основе развития кадровой политики // Бизнесинформ. – 2005. - №9-10. – С.96.
7. Колесниченко В.Ф. Визначення сутності категорій нововведення, інновація, інноваційна діяльність та інноваційний процес// Економіка розвитку. – 2005. – №4 (36).– С.103.
8. Міщенко І.М. Інноваційна діяльність у сільському господарстві: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.02.02/ Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки” Української академії аграрних наук. - Київ, 2005. – С.5.
9. Могилів Ю.М. Теоретичні основи феномену інновацій //Прометей. – 2006. - №2. – С.75.
10. Висоцька І.Б. Інноваційний чинник розвитку промисловості: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.07.01 / НАН України, Об'єднаний інститут економіки. – Київ, 2005. – 21с. – С.7.
11. Лі Цзіньбо. Державне регулювання інноваційних процесів в економіці перехідного періоду: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.02.03 / Хар. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2002. – 17с. – С.6.
12. Медведкін Т.С. Інноваційний розвиток економіки України в контексті глобалізації світового ринку технологій: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.05.01 / Дон. нац. ун-т. – Донецьк, 2005. – 20 с. - С. 8.
13. Сотнікова Ю.В. Економічна оцінка інноваційної діяльності підприємства: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.06.01 / ХНЕУ. – Харків, 2006. – 22 с. -С. 7.
14. Кужилева О.В. Інноваційний потенціал торгової марки підприємства: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.00.04 / Дон. нац. ун-т екон. і торг. ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2007. - 19с. – С.7.
15. Собко О.М. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств (на прикладі машинобудівних підприємств західного регіону України): автореферат дис.... канд. екон. наук: 08. 06. 01 / Терноп. акад. нар. госп. – Тернопіль, 2002. – 17с. – С.5.
16. Франчук Т.О. Економічна суть інновацій у ринковій економіці // Держава та регіони. - 2007. - №1. – С.143.
17. Близнюк Т.П. Інноваційна діяльність підприємства в умовах циклічності розвитку економіки: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.00.04 / ХНЕУ. – Харків,2008. – 20с. – С. 20.

18. Кундеева Г.А. Основные категории теории инновационного развития. – К.: Прометей, 2007. - №3(24). – С.117.
19. Канаева М.О. Використання системного підходу при організації інноваційного процесу // Формування ринкових відносин в Україні. - 2006. - № 1(56). – С.57.
20. Вініченко І.І. Економічна сутність НТП, Інновацій та їх роль у розвитку агропромислового виробництва// Економіка та держава. – 2007. - №4. – С.11.
21. Панасенко Г.В. Економічна оцінка інноваційної діяльності в садівництві: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.07.02 / Сум. нац. аграр. ун-т. – Суми, 2003. - 19с. – С.4.
22. Мединский В.Г. Инновационный менеджмент: учебник. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 295 с., С.46.
23. Войтович А.І. Вдосконалення управління оціночно-консультаційною діяльністю в інноваційній сфері: автореферат дис.... канд. екон. наук: 08.07.02 / НАН України, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва, Київ, 2003. – 22с. – С.5.
24. <http://ru.wikipedia.org>
25. Мала гірнича енциклопедія: в 3-х т. / за ред. В.С. Білецького. – Донецьк: Донбасс – 2004. – 485с. ISBN 966-7804-14-3.
26. Марченко О.В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №6. – С.158.

Надійшла до редакції 3 березня 2009 р.